

กลยุทธ์การแปลบทบรรยายใต้ภาพยนตร์¹

Translation Strategies of Film Subtitles

โชติกา เศรษฐธัญญการ² และอัญชลี วงศ์วัฒนา³

Chotika Settanyakan⁴ and Unchalee Wongwattana⁵

(Received: 28 September 2020; Revised: 12 January 2021; Accepted: 2 March 2021)

บทคัดย่อ

งานวิจัยนี้มีจุดมุ่งหมายเพื่อวิเคราะห์และนำเสนอกลยุทธ์การแปลบทบรรยายใต้ภาพยนตร์จากต้นฉบับภาษาอังกฤษเป็นฉบับแปลภาษาไทย ที่แปลโดยนักแปลมืออาชีพ โดยการเก็บข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่างบทบรรยายใต้ภาพของภาพยนตร์ภาษาอังกฤษยอดนิยมสูงสุดใน Box Office และวิเคราะห์ข้อมูลโดยแบ่งออกเป็น 2 ประเด็น ได้แก่ การวิเคราะห์กลยุทธ์การแปลโดยรวม ตามทฤษฎีของ Newmark (1988) และการวิเคราะห์กลยุทธ์การแปลเฉพาะส่วน ตามทฤษฎีของ Gottlieb (1992) ผลการวิเคราะห์พบว่า นักแปลมืออาชีพเลือกใช้กลยุทธ์การแปลโดยรวม 7 กลยุทธ์ ได้แก่ การแปลสื่อความ (37%) การแปลแบบถอดความหมาย (29%) การแปลตรงตัว (20%) การไม่แปล (6%) การแปลแบบสำนวน (4.1%) การแปลแบบเสรี (2.3%) และการแปลตามตัวอักษร (1.6%) ตามลำดับ แสดงว่าผู้แปลให้ความสำคัญกับความหมายสื่อสารตามธรรมชาติมากกว่าความหมายตรงตามต้นฉบับ ส่วนการวิเคราะห์กลยุทธ์การแปลเฉพาะส่วนพบว่ากลยุทธ์ที่นักแปลเลือกใช้มากที่สุดจากทั้งหมด 19 กลยุทธ์ ได้แก่ การละความ (17.7%) การขยายความ (17.6%) และการถอดความ (14%) ตามลำดับ แสดงให้เห็นว่าผู้แปลมุ่งแก้ไขปัญหาความไม่กระชับของบทแปลมากที่สุด รองลงมาเพื่อแก้ปัญหาความไม่สมบูรณ์ของบทแปล และเพื่อแก้ปัญหาความแตกต่างกันของโครงสร้างภาษาคู่แปล ในจำนวนกลยุทธ์การแปลเฉพาะส่วนทั้งหมด 19 กลยุทธ์ มีอยู่ 6 กลยุทธ์ที่ค้นพบใหม่ในงานวิจัยนี้ ได้แก่ การเปลี่ยนคำ การเทียบคู่ปริบท การเทียบคู่เจตนาสื่อสาร การเทียบคู่ความไม่สุภาพ การเทียบคู่ความสุภาพ และการเทียบคู่กาล

คำสำคัญ: กลยุทธ์การแปล ภาษาศาสตร์การแปล บทบรรยายใต้ภาพยนตร์

Abstract

This research aims to analyze and present strategies for translating movie subtitles from English originals to Thai translations by professional translators. The data samples were collected from pairs of original and translation subtitles from the top films ranked by Box Office. The translation analysis was divided into two

¹ บทความนี้เป็นส่วนหนึ่งของวิทยานิพนธ์เรื่อง กลยุทธ์การแปลบทบรรยายใต้ภาพยนตร์จากภาษาอังกฤษเป็นภาษาไทย ปริญญาศิลปศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาภาษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยนครสวรรค์ ปี 2563

² นิสิตหลักสูตรศิลปศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาภาษาศาสตร์ คณะมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยนครสวรรค์

³ ศาสตราจารย์ ดร. ภาควิชาภาษาศาสตร์ คติชนวิทยา ปรัชญาและศาสนา มหาวิทยาลัยนครสวรรค์

⁴ Ph.D. student, Doctor of Philosophy Program in Linguistics, Faculty of Humanities, Naresuan University

⁵ Professor Dr., Department of Linguistics Folklore Philosophy and Religions, Faculty of Humanities, Naresuan University

areas: global translation strategies by Newmark's (1988) theory and local translation strategies by Gottlieb's (1992) theory. The analysis results showed that the translators used 7 global strategies: communicative translation (37%), semantic translation (29%), faithful translation (20%), non-translation (6%), idiomatic translation (4.1%), free translation (2.3%), and literal translation (1.6%), respectively. This result demonstrated that the translators focused on the natural communication meaning more than the literal meaning of the originals. The translators also used 19 local strategies, and the most frequently used strategies were deletion (17.7%), expansion (17.6%), and paraphrase (14%), respectively. This also revealed that the translators aimed to solve the translation problems, most often the wordiness, followed by the incompleteness, and the structural difference of the language pairs. Among the 19 local strategies, there were 6 new strategies discovered in this research: lexical shift (10.4%), context equivalence (7.9%), speech act equivalence (1.2%), impoliteness equivalence (0.8%), politeness equivalence (0.4%) and tense equivalence (0.1%).

Keywords: Translation strategy, Linguistic translation, Film subtitle

บทนำ

นอกจากเอกสารตำราภาษาอังกฤษอันทรงคุณค่าทางด้านวิชาการ สื่อสารมวลชนต่างประเทศก็มีคุณค่าทางด้านความบันเทิงและเป็นที่ยอมรับไม่แพ้กัน โดยเฉพาะภาพยนตร์ที่มาจากต่างประเทศซึ่งเป็นที่นิยมรับชมเพื่อความบันเทิงมากที่สุด (วิศรา ทองมาก, 2549) ข้อดีของภาพยนตร์ต่างประเทศซึ่งนำไปสู่ความนิยมภาพยนตร์ต่างประเทศอย่างแพร่หลายในไทยนั้น ก็คือความสามารถเข้าถึงบรรยากาศ ภูมิประเทศ สภาพสังคมและวัฒนธรรมของชาติอื่นๆ โดยที่ไม่จำเป็นต้องเดินทางไปถึงที่นั้นด้วยตนเอง (Armellino, 2008) แต่ข้อด้อยของภาพยนตร์ต่างประเทศก็คือ ความยากในการทำความเข้าใจภาษาพูดของตัวละครในบทภาพยนตร์ จึงมีการแปลบทภาพยนตร์ออกมาเป็นภาษาของผู้ชมในแต่ละประเทศ ทั้งในรูปแบบการพากย์เสียงแทรกลงไปในภาพยนตร์ (dubbing) และรูปแบบของบทบรรยายใต้ภาพยนตร์ (subtitle)

วรัญญ์ คุรุจิต ผู้เป็นนักแปลบทบรรยายใต้ภาพยนตร์มืออาชีพได้กล่าวไว้ว่า การแปลที่ดีต้องแปลให้ได้ธรรมชาติแบบดั้งเดิมครบถ้วน กล่าวคือควรเคารพต้นฉบับให้ได้มากที่สุด โดยการแปลให้ได้อารมณ์เท่ากับต้นฉบับ โดยหาคำศัพท์สำนวนในภาษาแปลเทียบเคียงกับภาษาต้นฉบับให้ตรงกันมากที่สุด ไม่ทำให้อารมณ์เพิ่มขึ้นหรือน้อยลงจากของเดิม ดังนั้นผู้แปลจึงต้องสั่งสมความรู้ความสามารถในการใช้ภาษาทั้งภาษาต้นฉบับและภาษาฉบับแปล และมีประสบการณ์ตรงในวัฒนธรรมของภาษาต้นฉบับ เพื่อความเข้าใจคำศัพท์และสำนวนต่าง ๆ ได้ใกล้เคียงกับเจ้าของภาษาให้ได้มากที่สุด (ไทยรัฐออนไลน์, 2559) ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดทางการแปลในตำราต่างๆ ตัวอย่างเช่น Hatim & Mason (1998, pp. 21-22) ได้สรุปปัญหาทั่วไปของการแปลไว้ทั้งหมด 3 ประการ คือ ปัญหาความไม่เข้าใจภาษาต้นฉบับ ปัญหาการถ่ายโอนความหมายระหว่างภาษาต้นฉบับกับภาษาแปล และปัญหาการประเมินภาษาฉบับแปล

ไม่เพียงแต่ปัญหาการแปลที่พบในงานเขียนโดยทั่วไปเท่านั้น ปัญหาทางด้านเทคนิคการนำเสนอ บทแปลถือเป็นปัญหาสำคัญอีกประการหนึ่งสำหรับการแปลบทบรรยายใต้ภาพยนตร์ที่มีความแตกต่างจากการแปลรูปแบบดั้งเดิมทั่วไป กล่าวคือ บทบรรยายใต้ภาพยนตร์เป็นการแปลที่มีรูปแบบเฉพาะ ประกอบด้วยข้อจำกัดหลายประการ เช่น ต้องเปลี่ยนจากภาษาพูดของนักแสดงเป็นภาษาเขียน มีความยาวพอดีกับพื้นที่บนหน้าจอ จัดเรียงภายใน 2 บรรทัดภายในระยะเวลาที่ผู้ชมสามารถอ่านได้อย่างสะดวกรวดเร็ว และต้องสัมพันธ์กับภาพและเสียงในภาพยนตร์ เป็นต้น (Gottlieb, 2005; Taylor, 2000; Hatim & Mason, 1997; Brondeel, 1994) ผู้แปลจึงได้คิดค้นกลวิธีต่างๆ เพื่อให้เป็นไปตามข้อจำกัด ในขณะที่ยังสามารถถ่ายทอดเรื่องราวและเนื้อหาของภาพยนตร์ผ่านทางภาษาแปลไปยังผู้ชมภาษานั้นได้ เช่นเดียวกับการสร้างความเชื่อมโยงสอดคล้องกันระหว่างวัฒนธรรมและเทคโนโลยีภายในบริบทของการแปล

จากประเด็นปัญหาหลายด้านดังกล่าว เห็นได้ชัดว่าการจัดการกับปัญหาการแปลบทบรรยายใต้ภาพยนตร์ต้องอาศัยกลวิธีหลายมิติควบคู่กัน ทั้งมิติเช่นเดียวกับการแปลงานเขียนทั่วไป และมิติของการแปลบทบรรยายใต้ภาพโดยเฉพาะ ประเด็นนี้สอดคล้องกับนักวิชาการการแปลหลายท่านที่ได้เสนอความเห็นไว้ว่า อันที่จริงการแปลทั่วไปประกอบด้วยกลวิธี 2 ระดับ คือ กลวิธีโดยรวมตามจุดมุ่งหมายของบทแปล และกลวิธีย่อยตามลักษณะและโครงสร้างของเนื้อหา ดังเช่นนักทฤษฎีการแปลผู้มีชื่อเสียงอย่าง Newmark (1988, p. 81) ก็ได้กล่าวถึงกระบวนการแปล 2 ระดับที่แตกต่างกัน คือ translation methods หรือกระบวนการแปลขั้นต้นที่ครอบคลุมเนื้อหาในระดับข้อความ และ translation procedures หรือกระบวนการแปลในขั้นหลังสุดที่เจาะจงภาษาเฉพาะส่วน เช่น คำ วลีและประโยค สอดคล้องกับ Chesterman (1997, pp. 90-91) ที่แบ่งกลวิธีการแปลออกเป็น 2 ระดับ ได้แก่ global strategies หรือกลวิธีที่ใช้ในการแปลเนื้อหาโดยรวม โดยสามารถนำมาใช้ตอบคำถามที่ว่า เนื้อหาประเภทนี้ควรแปลอย่างไร และ local strategies หรือกลวิธีการแปลเนื้อหาในรายละเอียด ใช้เพื่อตอบคำถามว่า โครงสร้างในลักษณะนี้ควรแปลออกมาในลักษณะใด ซึ่งเมื่อเทียบเคียงกันแล้วจะพบว่า translation methods ของ Newmark (1988) มีคำจำกัดความใกล้เคียงกับ global strategies ของ Chesterman (1997) และในทางเดียวกันนั้น translation procedures ของ Newmark (1988) ก็มีคำจำกัดความใกล้เคียงกับ local strategies ของ Chesterman (1997) เช่นกัน

ด้านกลวิธีการแปลในระดับโดยรวม (global strategies) งานวิจัยนี้จะใช้แนวคิด translation methods ของ Newmark (1988) เป็นหลักในการศึกษา โดย Newmark (1988) ได้นำเสนอแนวทางการแปลไว้สองแนวทางขึ้นอยู่กับวัตถุประสงค์ของผู้แปล กล่าวคือ แนวทางการแปลที่ยึดภาษาต้นฉบับเป็นสำคัญ และแนวทางการแปลที่ยึดภาษาฉบับแปลเป็นสำคัญ ซึ่งประกอบไปด้วยกลวิธีย่อยต่างๆ ในแต่ละแนวทางดังต่อไปนี้ แนวทางการแปลที่ยึดภาษาต้นฉบับเป็นสำคัญ ประกอบด้วยกลวิธีการแปลทั้งหมด 4 กลวิธี ได้แก่ 1) การแปลคำต่อคำ (word-for-word translation) 2) การแปลตามตัวอักษร (literal translation) 3) การแปลตรงตัว (faithful translation) 4) การแปลแบบถอดความหมาย (semantic translation) ส่วนแนวทางการแปล

ที่ยึดภาษาฉบับแปลเป็นสำคัญก็ประกอบด้วยกลวิธีการแปลทั้งหมด 4 กลวิธีเช่นกัน ได้แก่ 1) การปรับความ (adaptation) 2) การแปลแบบเสรี (free translation) 3) การแปลแบบสำนวน (idiomatic translation) 4) การแปลสื่อความ (communicative translation) (Newmark, 1988 อ้างอิงใน โชติกา เศรษฐธัญญการ, 2553)

ในส่วนของกลวิธีการแปลในระดับย่อย (local strategies) งานวิจัยนี้จะใช้แบบลักษณ์กลวิธีการแปลบทบรรยายใต้ภาพยนตร์ (typology of subtitling strategies) ของ Gottlieb (1992, pp. 161-170) เพื่อเป็นแนวทางในการศึกษาวิธีการแปลบทบรรยายใต้ภาพยนตร์โดยเฉพาะ ซึ่งแบ่งกลวิธีการแปลออกเป็น 10 กลวิธี ได้แก่ 1) การขยายความ (expansion) 2) การถอดความ (paraphrase) 3) การถ่ายโอน (transfer) 4) การเลียนแบบ (imitation) 5) การถอดเสียง (transcription) 6) การปรับความ (dislocation) 7) การรวมความ (condensation) 8) การตัดความ (decimation) 9) การละความ (deletion) และ 10) การแต่งความ (resignation)

ในปัจจุบันงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการแปลบทบรรยายใต้ภาพยนตร์จากภาษาอังกฤษเป็นภาษาไทย ยังไม่ครอบคลุมถึงแนวทางเพื่อใช้ในการแก้ไขปัญหาการแปลอย่างเป็นรูปธรรม โดยเฉพาะอย่างยิ่งในบริบทของบทบรรยายใต้ภาพยนตร์ซึ่งเป็นภาษาพูดที่ถ่ายทอดออกมาเป็นภาษาเขียน โดยมีลักษณะของเนื้อหาที่ต่างกันไปตามแนวภาพยนตร์ที่หลากหลาย ประกอบกับเทคนิคการนำเสนอที่เป็นเอกลักษณ์ ซึ่งก่อให้เกิดข้อจำกัดในการแปลบทบรรยายใต้ภาพยนตร์ที่ผู้แปลต้องเผชิญดังกล่าวข้างต้น จึงเป็นที่น่าสนใจศึกษาว่า นักแปลมืออาชีพมีกลวิธีในการแก้ไขปัญหาเหล่านี้อย่างไร และหากพบกลวิธีใหม่นอกเหนือจากที่นักทฤษฎีการแปลได้เสนอไว้ ก็จะถือเป็นประโยชน์อย่างยิ่งสำหรับนักแปลและวงการการแปลทั้งหมด ในการนำกลวิธีไปใช้เพื่อเป็นแนวทางในการแก้ไขปัญหาการแปล ทั้งในการแปลบทบรรยายใต้ภาพยนตร์และการแปลเนื้อหาประเภทอื่นๆ โดยเฉพาะการแปลเนื้อหาในสื่อภาพและเสียง (audio and visual translation: AVT) ต่อไป หรือแม้กระทั่งการพัฒนาตำรา คู่มือการแปลให้มีความชัดเจนและมีรายละเอียดที่ครอบคลุมมากยิ่งขึ้น

จุดมุ่งหมายของงานวิจัย

เพื่อศึกษากลวิธีการแปลบทบรรยายใต้ภาพยนตร์จากภาษาอังกฤษเป็นภาษาไทยที่ผู้แปลเลือกใช้ โดยแบ่งเป็นประเด็นย่อยที่จะศึกษา ได้แก่ กลวิธีการแปลโดยรวมและกลวิธีการแปลเฉพาะส่วน

คำถามงานวิจัย

1. กลวิธีการแปลบทบรรยายใต้ภาพยนตร์ที่ปรากฏพบในงานวิจัยนี้ จะมีความเหมือนหรือแตกต่างกับกลวิธีที่เสนอไว้โดยนักทฤษฎีการแปลหรือไม่ อย่างไร
2. ผู้แปลนิยมใช้กลวิธีใดมากที่สุดและน้อยที่สุดในการแปลบทบรรยายใต้ภาพยนตร์
3. กลวิธีที่ผู้แปลนิยมใช้นั้นจะสามารถสะท้อนให้เห็นถึงลักษณะสำคัญในการแก้ไขปัญหาการแปลบทบรรยายใต้ภาพยนตร์อย่างไรบ้าง

ทฤษฎีสำคัญ

1. แนวคิด translation methods ของ Newmark (1988, pp. 45-47) เป็นแนวทางในการวิเคราะห์ กลวิธีการแปลโดยรวม ยกตัวอย่างเช่น คู่แปล Good morning, Mr. Hyde. อรุณสวัสดิ์ คุณไฮด์ ผู้วิจัยจะ พิจารณาว่าผู้แปลใช้กลวิธีการแปลตรงตัว เพราะมีความหมายตามรูปคำตรงกันทั้งสองภาษา และโครงสร้าง โดยรวมมีความใกล้เคียงกัน เป็นต้น

2. แนวคิดแบบลักษณะกลวิธีการแปลบทบรรยายได้ภาพยนตร์ของ Gottlieb (1992, pp. 161-170) เป็นแนวทางในการวิเคราะห์กลวิธีการแปลเฉพาะส่วน ยกตัวอย่างเช่น คู่แปล Good morning, Mr. Hyde อรุณสวัสดิ์ คุณไฮด์ ผู้วิจัยจะพิจารณาตามส่วนย่อย แบ่งออกเป็น 2 ส่วน กล่าวคือ ส่วนแรก Good morning อรุณสวัสดิ์ ผู้แปลใช้กลวิธีการถ่ายโอน เพราะความหมายตามรูปคำตรงกัน และส่วนที่สอง Mr. Hyde คุณไฮด์ ผู้แปลใช้กลวิธีการเลียนแบบ เพราะใช้วิธีการทับศัพท์ เป็นต้น

3. แนวคิดทฤษฎีต้นแบบ (prototypical theory) ของ Givón (1990) เป็นแนวทางในการวิเคราะห์ และจำแนกหมวดหมู่กลวิธีการแปล

4. แนวคิดไวยากรณ์หน้าที่นิยมเชิงแบบลักษณะภาษา (functional – typological grammar) ของ Givón (1990) เป็นแนวทางในการวิเคราะห์โครงสร้างไวยากรณ์ของต้นฉบับภาษาอังกฤษ

5. แนวคิดไวยากรณ์หน้าที่นิยมเชิงแบบลักษณะภาษาของ อัญชลี สิงห์น้อย วงศ์วัฒนา (2558) เป็น แนวทางในการวิเคราะห์โครงสร้างไวยากรณ์ของฉบับแปลภาษาไทย

นิยามศัพท์เฉพาะ

1. บทบรรยายได้ภาพยนตร์ หมายถึง ข้อความบรรยายภาพยนตร์ในขณะที่กำลังฉายด้านล่างเฟรม ภาพยนตร์ โดยจะเปลี่ยนไปตามคำพูดของตัวละครและคำบรรยายฉาก

2. กลวิธีการแปลโดยรวม หมายถึง วิธีการแปลโดยมุ่งเน้นการแก้ไขปัญหาการแปลในระดับ โครงสร้างประโยคหลัก

3. กลวิธีการแปลเฉพาะส่วน หมายถึง วิธีการแปลโดยมุ่งเน้นการแก้ไขปัญหาการแปลในระดับ โครงสร้างที่เล็กกว่าประโยคหลัก ได้แก่ หน่วยคำ คำ วลีและประโยคย่อย

4. คู่เทียบแปล หมายถึง คู่แปลภาษาต้นฉบับซึ่งในที่นี้คือภาษาอังกฤษ และภาษาฉบับแปลซึ่งใน ที่นี้คือภาษาไทย มีความหมายตรงกันตามพจนานุกรม หรือความหมายตรงรูปคำตามหลักอรรถศาสตร์

วิธีดำเนินงานวิจัย

แหล่งข้อมูลและกลุ่มตัวอย่างข้อมูล

1. แหล่งข้อมูล คือ คู่แปลบทบรรยายได้ภาพยนตร์ภาษาอังกฤษยอดนิยมสูงสุด 100 อันดับแรกที่ เข้าฉายในประเทศไทยช่วงปี พ.ศ. 2560 (Box Office Mojo, 2018)

2. กลุ่มตัวอย่างข้อมูล คือ คู่แปลบทบรรยายใต้ภาพยนตร์ที่สุ่มเลือกจากแหล่งข้อมูลมาจำนวน 1,200 คู่แปล จากภาพยนตร์ 4 กลุ่มแนว ซึ่งมีความแตกต่างกันและครอบคลุมแนวภาพยนตร์ทุกประเภท ตามแนวทางการจัดกลุ่มแนวภาพยนตร์ที่เสนอไว้โดย Nemes (2012, p. 194) และ Dirks (2017) ได้แก่ 1) กลุ่มภาพยนตร์เน้นรูปแบบการนำเสนอ เช่น แนวต่อสู้ แนวผจญภัย และแนวเพลง 2) กลุ่มภาพยนตร์เน้นการสนองตอบตามเจตนา เช่น แนวสยองขวัญ แนวระทึกขวัญ และแนวตลก 3) กลุ่มภาพยนตร์เน้นเนื้อหาสาระ เช่น แนววิทยาศาสตร์ แนวชีวิต แนวรัก แนวอาชญากรรม และแนวชีวิตประวัติ และ 4) กลุ่มภาพยนตร์เน้นผู้ชมเป้าหมาย เช่น แนวแฟนตาซีและแนวการ์ตูนแอนิเมชัน

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

ผู้วิจัยได้ออกแบบเครื่องมือที่เป็นตารางเพื่อใช้เก็บข้อมูลและวิเคราะห์ข้อมูล ดังนี้ ตารางที่ 1 แสดงตัวอย่างตารางเก็บข้อมูลและวิเคราะห์ข้อมูล

ที่	บทบรรยายใต้ภาพยนตร์		กลวิธีการแปลโดยรวม	กลวิธีการแปลเฉพาะส่วน
	ภาษาต้นฉบับ	ภาษาฉบับแปล		
1	Anna, please, just Jack.	แอนนา, เรียกว่าแจ็กก็ได้ครับ	การแปลแบบถอดความหมาย	การเลียนแบบการขยายความ
2	A friend of mine has a photography exhibition's opening tonight.	เพื่อนของฉันเค้าจะเปิดแสดงแกลเลอรีคืนนี้	การแปลสื่อความ	การถ่ายโอนการละความการรวมความการขยายความ

การเก็บรวบรวมข้อมูล

- ค้นหาไฟล์บทบรรยายใต้ภาพยนตร์ต้นฉบับภาษาอังกฤษและฉบับแปลภาษาไทยในเว็บไซต์สาธารณะ
- ดูภาพยนตร์ทั้งเรื่องอย่างน้อย 1 ครั้ง ทั้งที่มีเสียงพากย์ภาษาอังกฤษและภาษาไทย พร้อมทั้งตรวจสอบความสอดคล้องกัน ระหว่างเสียงพูดของนักแสดงและบทบรรยายใต้ภาพยนตร์ที่รวบรวมได้
- บันทึกบทบรรยายใต้ภาพยนตร์แต่ละรายการลงในตารางช่องบทบรรยายใต้ภาพยนตร์

การวิเคราะห์ข้อมูล

- วิเคราะห์หากวิธีการแปลโดยรวมและเฉพาะส่วนตามทฤษฎีหลัก แล้วจึงบันทึกลงตาราง
- ในกรณีที่กลวิธีการแปลเฉพาะส่วนไม่ตรงกับทฤษฎีหลัก จะเปลี่ยนไปพิจารณาตามแนวคิด translation procedures ของ Newmark (1988, pp. 81-93) ซึ่งหลากหลายกว่าแทน แต่หากยังไม่ตรงกับแนวคิดนี้ ผู้วิจัยจะแสดงเป็นกลวิธีการแปลเฉพาะส่วนที่ค้นพบใหม่ แล้วจึงบันทึกลงตาราง

3. หาอัตราส่วนกลวิธีการแปลโดยรวมและเฉพาะส่วน ดังที่มีระบุในตารางจัดเก็บข้อมูล โดยการหาค่าเฉลี่ยของกลวิธีการแปลที่ปรากฏพบในกลุ่มตัวอย่างและแสดงผลเป็นค่าร้อยละ เพื่อให้ได้มาซึ่งกลวิธีการแปลโดยรวมและเฉพาะส่วนที่ผู้แปลนิยมใช้ในการแปลบทบรรยายใต้ภาพยนตร์จากภาษาอังกฤษเป็นภาษาไทย

4. นำเสนอกลวิธีการแปลบทบรรยายใต้ภาพยนตร์ที่พบทั้งหมดเรียงตามความนิยมใช้มากที่สุดถึงน้อยที่สุด พร้อมทั้งสรุปและอภิปรายผลการวิจัย

ผลการวิจัย

จากการเก็บรวบรวมข้อมูลคู่แปลบทบรรยายใต้ภาพยนตร์จากภาษาอังกฤษเป็นภาษาไทย เพื่อให้ได้มาซึ่งกลวิธีการแปลที่ผู้แปลนิยมใช้ สามารถแบ่งผลการวิเคราะห์หรือออกเป็น 2 ตอน ได้แก่ ตอนที่ 1 กลวิธีการแปลบทบรรยายใต้ภาพยนตร์โดยรวม และตอนที่ 2 กลวิธีการแปลบทบรรยายใต้ภาพยนตร์เฉพาะส่วน

กลวิธีการแปลบทบรรยายใต้ภาพยนตร์โดยรวม

ปรากฏพบกลวิธีการแปลโดยรวมจำแนกออกเป็น 7 กลวิธีตามแนวทางของ Newmark (1988) โดยแสดงแต่ละกลวิธีและความถี่ของการใช้จากมากที่สุดถึงน้อยที่สุด ดังนี้

ตารางที่ 2 แสดงความถี่การปรากฏใช้กลวิธีการแปลบทบรรยายใต้ภาพยนตร์โดยรวม

ที่	กลวิธีการแปลโดยรวม	จำนวนบทบรรยายใต้ภาพยนตร์	ร้อยละจากบทบรรยายใต้ภาพยนตร์ทั้งหมด
1.	การแปลสื่อความ	442	37
2.	การแปลแบบถอดความหมาย	344	29
3.	การแปลตรงตัว	243	20
4.	การไม่แปล	76	6
5.	การแปลแบบสำนวน	49	4.1
6.	การแปลแบบเสรี	27	2.3
7.	การแปลตามตัวอักษร	19	1.6
	รวม	1,200	100

จากตาราง 2 กลวิธีการแปลสื่อความปรากฏใช้มากที่สุด รองลงมาคือกลวิธีการแปลแบบถอดความหมาย และกลวิธีการแปลตรงตัว นอกจากนี้อีก 5 กลวิธีพบปรากฏใช้ในความถี่ที่น้อยกว่า ใกล้เคียงกันตามลำดับ ได้แก่ กลวิธีการไม่แปล กลวิธีการแปลแบบสำนวน และกลวิธีการแปลแบบเสรี ส่วนกลวิธีการแปลตามตัวอักษร พบในอัตราส่วนที่น้อยที่สุด ดังรายละเอียดและตัวอย่างคู่แปลที่ใช้กลวิธีต่างๆ อธิบายโดยเรียงลำดับจากกลวิธีที่ใกล้กับต้นฉบับมากที่สุดไปจนถึงห่างจากต้นฉบับมากที่สุด ดังต่อไปนี้

1. **การแปลตามตัวอักษร** คือ การแปลความหมายตรงตามรูปคำต้นฉบับเท่านั้น ไม่ใช้ความหมายสื่อสารตามบริบทและวัฒนธรรมของภาษาฉบับแปล จึงยังขาดความเป็นธรรมชาติตามภาษาฉบับแปลและความหมายตามบริบทของภาพยนตร์ เช่นตัวอย่าง (1)

(1) But at least I know our children will be beautiful. 'แต่อย่างน้อยข้าก็รู้ว่าลูกของเราจะสวยงาม'

บทแปล ลูกของเราจะสวยงาม ความหมายตรงตามรูปคำภาษาต้นฉบับ แต่ไม่เป็นธรรมชาติตามวัฒนธรรมภาษาฉบับแปล เพราะฉะนั้นจึงควรแปลว่า ลูกของเราจะน่ารัก แบบการแปลสื่อความ จะเป็นธรรมชาติและสื่อความหมายได้ดีกว่า

2. **การแปลตรงตัว** คือ การเทียบคู่แปลทั้งสองภาษาให้ตรงกันทั้งความหมายและโครงสร้าง ถือเป็น การแปลในอุดมคติของนักแปล เนื่องจากสามารถรักษาภาษาต้นฉบับไว้ได้อย่างสมบูรณ์ ใช้ในกรณีที่ไม่พบปัญหาความแตกต่างของภาษาคู่แปล เช่นตัวอย่าง (2)

(2) It means you love me. 'มันหมายความว่า คุณรักฉัน'

3. **การแปลแบบถอดความหมาย** คือ การแปลเฉพาะความหมายตามรูปคำของภาษาต้นฉบับผ่านทางโครงสร้างภาษาฉบับแปล ใช้ในกรณีที่ไม่สามารถใช้โครงสร้างเดิมของภาษาต้นฉบับได้ เนื่องจากโครงสร้างภาษาคู่แปลแตกต่างกัน เช่นตัวอย่าง (3)

(3) Where did you get an idea like that? 'เอาความคิดนั้นมาจากไหน'

ตัวอย่างนี้แสดงการเปลี่ยนตำแหน่ง *where* ซึ่งแปลว่า *ที่ไหน* จากเดิมขึ้นต้นประโยคภาษาต้นฉบับ เป็นลงท้ายประโยคตามโครงสร้างประโยคคำถามของภาษาฉบับแปล

4. **การแปลสื่อความ** คือ การแปลที่เน้นความหมายสื่อสารตามเจตนาและบริบทของต้นฉบับมากกว่าความหมายตรงตัว ผ่านทางโครงสร้างภาษาฉบับแปลเพื่อให้บทแปลเป็นธรรมชาติ เช่นตัวอย่าง (4)

(4) Oh, that's hilarious. You should be on TV. 'มุกเหี้ยแต่ฮา นำไปเป็นดาวตลก'

บทแปลนี้เน้นบริบทและเจตนาของตัวละครมากกว่าภาษาต้นฉบับ จึงไม่แปลตรงตัว เช่น *โห้ นั่นน่าขำดี นำไปออกทีวี* แต่แปลเป็น *มุกเหี้ยแต่ฮา นำไปเป็นดาวตลก* ซึ่งมีนัยลบแทน เพื่อให้เหมาะสมกับบริบทภาพยนตร์ เนื่องจากตัวละครมีเจตนาต่อว่าโดยใช้คำพูดเชิงประชดประชัน

5. **การแปลแบบสำนวน** คือ การแปลภาษาต้นฉบับที่มีลักษณะเป็นสำนวน หรือคำพูดที่สื่อความหมายแฝงและไม่สามารถแปลตรงตัวได้ เช่นตัวอย่าง (5) และ (6)

(5) I wanted to put down roots. 'ทวดต้องการสร้างครอบครัว'

ตัวอย่าง (5) แสดงการแปลสำนวน *put down roots* เป็นภาษาปกติว่า *สร้างครอบครัว* ไม่แปลตรงตัวว่า *วางราก*

(6) *When push came to shove, you were gonna let Letty just walk away with the codes.* 'พอน้ำส้วมน้ำขวานกลับยอมปล่อยให้เล็ดต้อยนวลไปพร้อมรหัส'

ตัวอย่าง (6) แสดงการเทียบคู่แปลสำนวนในภาษาต้นฉบับ *When push came to shove* เป็นสำนวนภาษาฉบับแปลว่า พอน้ำส้วมน้ำขวาน ซึ่งมีความหมายใกล้เคียงกับต้นฉบับ ในขณะที่เดียวกันก็เหมาะสมกับวัฒนธรรมภาษาฉบับแปลด้วย

6. การแปลแบบเสรี คือ การสร้างบทแปลขึ้นใหม่จากความหมายเดิม จนกระทั่งวัจนกรรมของต้นฉบับเปลี่ยนแปลงไป ทำให้เจตนาของผู้แปลไม่ตรงกัน เช่นตัวอย่าง (7)

(7) *Big Sexy comin' through!* 'ขอทางคนหล่อหน่อยไว้ย'

หากแปลเป็นวัจนกรรมบอกเล่าตามต้นฉบับเช่น *หนุ่มใหญ่เสน่ห์แรงจะผ่านมาทางนี้* อาจไม่ได้อารมณ์ตามปริบท จึงแปลเป็นวัจนกรรมขอร้องว่า *ขอทางคนหล่อหน่อยไว้ย* แทน

7. การไม่แปล (non-translation) คือ การไม่แปลความหมาย ซึ่งพบเมื่อต้นฉบับเป็นชื่อเฉพาะ หรือผู้แปลเห็นว่าผู้อ่านสามารถเข้าใจได้โดยไม่ต้องแปล เช่นตัวอย่าง (8) – (10)

(8) Okay. 'โอเค'

ตัวอย่าง (8) แสดงการทับศัพท์คำพูดในภาษาต้นฉบับที่ผู้อ่านภาษาฉบับแปลเข้าใจได้ดี โดยไม่จำเป็นต้องแปลความหมายว่า *ตกลง*

(9) Ugh!

ตัวอย่าง (9) แสดงการไม่แปลคำอุทาน เพราะตรงกับเสียงของนักแสดงในภาพยนตร์

(10) Okay, well, come on, you gotta...

ตัวอย่าง (10) แสดงการไม่แปลคำพูดของนักแสดงที่ไม่ใช่ตัวเอก เนื่องจากผู้แปลประเมินว่าไม่มี ความสำคัญ

กลวิธีการแปลบทบรรยายใต้ภาพยนตร์เฉพาะส่วน

ปรากฏพบกลวิธีการแปลเฉพาะส่วนจำแนกออกเป็น 19 กลวิธี⁶ ซึ่งแต่ละกลวิธีและความถี่ของการใช้ได้แสดงไว้ในตาราง 3

⁶ กลวิธีการแปลเฉพาะส่วนที่พบแบ่งออกเป็น 3 กลุ่ม ได้แก่ 1) กลุ่มกลวิธีการแปลหลักตามทฤษฎีของ Gottlieb (1992) 9 กลวิธี 2) กลุ่มกลวิธีการแปลเสริมตามทฤษฎีของ Newmark (1988) 4 กลวิธี และ 3) กลุ่มกลวิธีการแปลที่ค้นพบใหม่อีก 6 กลวิธี ได้แก่ การเปลี่ยนคำ การเทียบคู่ปริบท การเทียบคู่เจตนาสื่อสาร การเทียบคู่ความไม่สุภาพ การเทียบคู่ความสุภาพ และการเทียบคู่กาล

ตารางที่ 3 แสดงความถี่การปรากฏใช้กลวิธีการแปลทบรยายได้ภาพยนตร์เฉพาะส่วน

ที่	กลวิธีการแปลเฉพาะส่วน	จำนวนทบรยาย ได้ภาพยนตร์	ร้อยละจากทบรยาย ได้ภาพยนตร์ทั้งหมด
1.	การละความ	594	17.7
2.	การขยายความ	591	17.6
3.	การถอดความ	470	14.0
4.	การเปลี่ยนคำ	351	10.4
5.	การถ่ายโอน	346	10.3
6.	การเทียบคู่บริบท	267	7.9
7.	การเลียนแบบ	219	6.5
8.	การเทียบคู่วัฒนธรรม (Newmark)	140	4.2
9.	การตัดความ	108	3.2
10.	การรวมความ	79	2.4
11.	การกลับมุมมอง (Newmark)	57	1.7
12.	การเทียบคู่เจตนาสื่อสาร	42	1.2
13.	การเทียบคู่ความไม่สุภาพ	26	0.8
14.	การชดเชย (Newmark)	22	0.7
15.	การปรับความ	21	0.6
16.	การเทียบคู่ความสุภาพ	13	0.4
17.	การเทียบคู่คำอธิบาย (Newmark)	6	0.2
18.	การถอดเสียง	6	0.2
19.	การเทียบคู่กาล	4	0.1
	รวม	3,362	100

จากตาราง 3 ผู้แปลใช้การละความและการขยายความมากที่สุดใกล้เคียงกัน รองลงมาคือการถอดความ ตามด้วยการเปลี่ยนคำและการถ่ายโอน ตามลำดับ ส่วนกลวิธีที่ปรากฏพบน้อยที่สุด คือ การเทียบคู่กาล สามารถอธิบายแต่ละกลวิธีโดยเรียงลำดับจากกลวิธีที่ปรากฏพบมากที่สุดจนถึงกลวิธีที่ปรากฏพบน้อยที่สุด พร้อมทั้งรายละเอียดต่อไปนี้

1. **การละความ** คือ การไม่แปลคำพูดในภาษาต้นฉบับที่ผู้แปลประเมินว่าไม่สำคัญหรือฟุ่มเฟือย แม้ขาดไปผู้อ่านก็สามารถตีความได้ เช่น ไม่แปล *you know* ในตัวอย่าง (11)

(11) This is a small village, you know. 'เมืองนี้เป็นเมืองเล็ก'

2. **การขยายความ** คือ การเติมคำพูดที่ไม่มีในภาษาต้นฉบับ เพื่อความชัดเจนของเนื้อหาหรือปริบท และเพื่อความเป็นธรรมชาติของภาษาฉบับแปล เช่นตัวอย่าง (12)

(12) Ladies first. 'เชิญคุณผู้หญิงก่อน'

3. **การถอดความ** คือ การเรียงคำใหม่ให้ต่างจากโครงสร้างต้นฉบับ เพื่อแก้ปัญหาคู่แปลที่มีโครงสร้างต่างกัน หรือโครงสร้างต้นฉบับซับซ้อน ดีความยาก เช่นตัวอย่าง (13)

(13) There's no way that someone like you could ever understand what we have. 'คุณอย่างคุณไม่มีทางเข้าใจสิ่งที่เรามีให้กันหรอก'

ตัวอย่างนี้ หากแปลตรงตัวว่า 'ไม่มีทางที่คนอย่างคุณจะสามารถเข้าใจสิ่งที่เรามี' ผู้อ่านภาษาฉบับแปลอาจจะดีความยาก

4. **การเปลี่ยนคำ (lexical shift)** คือ การแปลโดยใช้คำภาษาฉบับแปลที่มีความหมายแตกต่างจากภาษาต้นฉบับเดิม เพื่อให้สื่อสารได้ตามธรรมชาติของภาษาพูดฉบับแปล เช่นตัวอย่าง (14) ที่เปลี่ยนความหมาย *copy* จากตรงตัวว่า 'ทำสำเนา' ให้เป็น 'ได้ยิน'

(14) Do you copy? 'คุณได้ยินไหม'

5. **การถ่ายโอน** คือ การเทียบคู่แปลภาษาต้นฉบับและฉบับแปล ทำให้บทแปลเท่ากับต้นฉบับทุกด้าน ทั้งความหมาย โครงสร้าง ปริบทและวัฒนธรรม ใช้เมื่อไม่พบปัญหาความแตกต่างระหว่างคู่แปล ดังเช่นตัวอย่าง (15)

(15) We'll wait until dark. 'เราจะรอจนถึงมืด'

6. **การเทียบคู่ปริบท (context equivalence)** คือ การแปลตามบริบทภาพยนตร์มากกว่าตามภาษาต้นฉบับ โดยผู้แปลจะสร้างคำแปลที่เกี่ยวข้องกับปริบทมาใช้แทนคู่เทียบแปลตามภาษาต้นฉบับจุดประสงค์เพื่อเพิ่มความชัดเจนของบริบทภาพยนตร์และอารมณ์ของตัวละคร เช่นตัวอย่าง (16) ที่ไม่แปลตรงตัวว่า 'นายทำอะไรอยู่' แต่แปลตามฉากภาพยนตร์ว่า 'นายเปิดเพลงบ้าอะไร' ซึ่งมีความชัดเจนกว่า

(16) What? Clive, what are you doing? 'อะไรเนี่ย ไคลฟ์ นายเปิดเพลงบ้าอะไร'

7. **การเลียนแบบ** คือ การทับศัพท์ภาษาต้นฉบับ โดยการเลียนแบบเฉพาะเสียงภาษาต้นฉบับและเขียนใหม่ให้อยู่ในรูปภาษาฉบับแปล มักใช้กับชื่อเฉพาะหรือภาษาสากลที่สามารถเข้าใจได้โดยไม่จำเป็นต้องแปลความหมาย เช่นตัวอย่าง (17)

(17) I was thinking about Laird's Christmas party. 'ผมคิดเรื่องปาร์ตี้คริสต์มาสของเลอแอร์ด์'

8. **การเทียบคู่วัฒนธรรม (cultural equivalence)** คือ การแปลตามวัฒนธรรมภาษาฉบับแปลมากกว่าตามภาษาต้นฉบับ โดยผู้แปลจะสร้างคำแปลที่นิยมพูดในวัฒนธรรมภาษาฉบับแปลมาใช้แทนคู่เทียบแปลตามภาษาต้นฉบับ กลวิธีนี้ผู้แปลจะใช้แก้ปัญหาเมื่อการแปลตรงตัวไม่ตรงกับค่านิยมในภาษาฉบับแปล เช่นตัวอย่างคู่แปล (18)

(18) So I'm roughly the size of a barge. 'จนตัวหนาใหญ่เท่าข้าง'

ตัวอย่าง (18) การแปลตรงตัวว่า จนจึงตัวใหญ่เท่าเรือบรรทุก นั้น ไม่ตรงกับวัฒนธรรมการใช้จำนวนเปรียบเทียบในภาษาไทย ผู้แปลจึงแปลว่า จนตัวหนาใหญ่เท่าข้าง ซึ่งตรงกับวัฒนธรรมไทยที่มักเปรียบเทียบความใหญ่โตกับข้างซึ่งเป็นสิ่งที่คุ้นเคยมากกว่า

9. การตัดความ คือ การไม่แปลต้นฉบับที่สำคัญ หากไม่แปลอาจส่งผลให้เนื้อหาของต้นฉบับไม่สมบูรณ์ แตกต่างจากกลวิธีการละความข้างต้นที่ไม่แปลเฉพาะส่วนที่ไม่จำเป็นเท่านั้น เช่นตัวอย่าง (19) ที่ไม่แปล *but I love it* ซึ่งแสดงความรู้สึกสำคัญของตัวละคร

(19) I know you don't always like it, but I love it. 'พอรู้ว่าลูกไม่ค่อยชอบหน้าตัวเอง'

10. การรวมความ คือ การรวมภาษาต้นฉบับที่ซ้ำซ้อนกันและแปลเป็นคำแปลเดียวกัน โดยไม่สูญเสียข้อมูล กลวิธีนี้จะใช้เพื่อประหยัดพื้นที่บนหน้าจอและเวลาอ่านบทบรรยาย เช่นตัวอย่าง (20) ที่รวม *I know* 3 ครั้งเป็นคำแปลเดียวกันว่า ผมดูออก

(20) I know. I know. I know these things. 'ผมดูออก เรื่องพวกนี้เนะ'

11. การกลับมุมมอง (modulation) คือ การสร้างภาษาฉบับแปลขึ้นใหม่ในมุมมองตรงข้ามต้นฉบับ แต่ยังคงรักษาความหมายสื่อสารตามต้นฉบับไว้ เช่น การกลับมุมมองระหว่างบอกเล่ากับปฏิเสธ เป็นต้น ผู้แปลมักใช้เพื่อต้องการเปลี่ยนจุดเน้น เพื่อความเป็นธรรมชาติของภาษาฉบับแปล หรือเพื่อให้ภาษาฉบับแปลเข้าใจง่ายขึ้น เช่นตัวอย่าง (21)

(21) Leave me alone! 'อย่ายุ่งกับฉัน!'

ตัวอย่าง (21) สามารถแปลตรงตัวได้ว่า ปล่อยให้ฉันไว้ลำพัง แต่ผู้แปลเลือกแปลเป็นปฏิเสธว่า อย่ายุ่งกับฉัน! ซึ่งเป็นภาษาพูดที่เข้าใจง่ายกว่าสำหรับผู้อ่านภาษาไทย

12. การเทียบคู่เจตนาสื่อสาร (speech act equivalence) คือ การแปลเฉพาะเจตนาของต้นฉบับแทนการเทียบคู่แปลตามความหมายของภาษาต้นฉบับโดยตรง ซึ่งเจตนา นั้นมักแฝงอยู่ในต้นฉบับ ไม่ได้แสดงไว้โดยตรง ผู้แปลจึงใช้กลวิธีนี้เมื่อต้องการให้บทแปลสื่อสารเจตนาของต้นฉบับได้อย่างชัดเจน โดยที่ผู้อ่านไม่จำเป็นต้องตีความให้ยุ่งยากซับซ้อน เช่นตัวอย่าง (22)

(22) What are you waiting for, Toretto? 'ถ้าไม่ใช่ก็ยิงมาเลย โทเร็ตโต้'

ตัวอย่าง (22) ต้นฉบับอยู่ในรูปของประโยคคำถาม ซึ่งอาจแปลตรงตัวได้ว่า เธอรออะไรอยู่ โทเร็ตโต้ แต่ผู้แปลเลือกแปลเฉพาะเจตนาสื่อสารของภาพยนตร์ ซึ่งก็คือเจตนาสั่งให้ปฏิบัติตามอย่างรวดเร็ว จึงแปลเป็น ถ้าไม่ใช่ก็ยิงมาเลย โทเร็ตโต้

13. การเทียบคู่ความไม่สุภาพ (impoliteness equivalence) คือ การแปลคำพูดไม่สุภาพในภาษาต้นฉบับ เป็นคำพูดไม่สุภาพในภาษาฉบับแปล ซึ่งไม่สามารถแปลตรงตัวได้เสมอไป เนื่องจากวัฒนธรรมการใช้คำไม่สุภาพของทั้งสองภาษานั้นมักแตกต่างกัน ผู้แปลจึงต้องแก้ปัญหาโดยการถ่ายทอด

อารมณ์ไม่สุภาพของภาษาต้นฉบับผ่านภาษาฉบับแปล ในขณะที่เดียวกันก็ต้องคอยระวังไม่ให้ภาษาฉบับแปลนั้นหยาบคายเกินไป เช่นตัวอย่าง (23) ที่แปล *fuck* ว่า *วะ* แทนการแปลตรงตัวว่า *อวัยวะเพศชาย*

(23) Where the fuck are you? 'แกอยู่ไหนวะเนี่ย'

14. การชดเชย (compensation) คือ การเพิ่มข้อมูลบางอย่างเพื่อชดเชยเหตุการณ์ที่แฝงอยู่ในต้นฉบับ แต่ต้นฉบับละเว้นไว้หรือไม่ได้กล่าวถึงโดยตรง ผู้แปลจะใช้กลวิธีนี้เพื่อแสดงลำดับเหตุการณ์ให้มีความชัดเจนมากยิ่งขึ้น เช่นในตัวอย่าง (24)

(24) What can I bring you from the market? 'พ่อจะไปตลาด เอาอะไรมัย'

ตัวอย่างนี้สามารถเทียบคู่แปลตรงตัวได้ว่า 'ให้ฉันเอาอะไรมาให้จากตลาด แต่ผู้แปลต้องการชดเชยเหตุการณ์ก่อนหน้าที่ยต้นฉบับไม่ได้กล่าวถึง จึงแปลว่า *พ่อจะไปตลาด เอาอะไรมัย'* กล่าวคือ ก่อนจะซื้อของให้ลูกที่ตลาด พ่อควรบอกลูกว่าจะไปตลาดเสียก่อน

15. การปรับความ คือ การตัดแปลงหรือเพิ่มข้อความให้มีความหมายแตกต่างไปจากภาษาต้นฉบับ และคำแปลนั้นก็เกี่ยวข้องกับบริบทภาพยนตร์ ผู้แปลจะใช้กลวิธีนี้เพื่อเพิ่มจินตภาพและสุนทรียภาพในบทภาพยนตร์ประกอบทำนองเพลงเท่านั้น เช่นในตัวอย่าง (25)

(25) ♪ Sky with no ceiling ♪ 'ฟ้ากว้างใหญ่ น่าค้นหา'

16. การเทียบคู่ความสุภาพ (politeness equivalence) คือ การแปลคำพูดสุภาพในภาษาต้นฉบับ ด้วยคำพูดสุภาพในภาษาฉบับแปล ซึ่งไม่สามารถใช้วิธีการแปลตรงตัวได้เสมอไป เนื่องจากวัฒนธรรมการใช้คำสุภาพของทั้งสองภาษาที่มักแตกต่างกัน ผู้แปลจึงแก้ปัญหาโดยการเลือกใช้คำพูดภาษาฉบับแปลที่แสดงความรู้สึกสุภาพเช่นเดียวกัน แทนการใช้คู่เทียบแปลโดยตรง เช่นในตัวอย่างคู่แปล (26)

(26) My respects, Minister. 'ครับท่านรัฐมนตรี'

ผู้แปลไม่แปลตรงตัวว่า *ด้วยความเคารพรัฐมนตรี* แต่แปลเฉพาะความสุภาพและดัดแปลงเป็นบทแปลว่า *ครับท่านรัฐมนตรี* ซึ่งตรงกับวัฒนธรรมของภาษาไทย

17. การเทียบคู่คำอธิบาย (descriptive equivalence) คือ การให้ข้อมูลที่บ่งบอกประเภทหรือลักษณะของคำนามที่เป็นชื่อเฉพาะเพิ่มเติมจากต้นฉบับ จุดประสงค์เพื่ออธิบายให้ผู้อ่านสามารถเข้าใจชื่อเฉพาะนั้นได้ชัดเจนมากยิ่งขึ้น เช่นในตัวอย่างคู่แปล (27)

(27) ♪ Her and the snow and the Seine ♪ 'เธอ หิมะ และสายน้ำแซน'

ผู้แปลใช้วิธีการอธิบายเพิ่มเติมด้วยคำว่า *สายน้ำ* เพราะเกรงว่าผู้อ่านอาจจะไม่ทราบว่า *the Seine* คือชื่อของแม่น้ำ

18. การถอดเสียง คือ การแปลเฉพาะเสียงที่ไม่ใช่ภาษาพูดปกติ โดยการเลียนแบบเสียงของตัวละครในฉาก เช่นตัวอย่าง (28) ที่ผู้แปลเลียนเสียงติดอ่าง แทนการเทียบคู่แปล

(28) (STUTTERS) That's where Georgie is. 'นั่นคือที่ จ-จ-จอร์จี่อยู่'

19. การเทียบคู่กาล (tense equivalence) คือ การแปลเฉพาะกาลที่แฝงอยู่ในต้นฉบับแทนการแปลเนื้อหาโดยตรง ผู้แปลจะใช้กลวิธีนี้เมื่อประเมินว่ากาลในต้นฉบับสำคัญกว่าเนื้อหา เพื่อแสดงกาลตามบริบทของต้นฉบับให้มีความชัดเจนมากยิ่งขึ้น กลวิธีนี้พบเฉพาะในการแปลต้นฉบับประเภทบทบรรยายประกอบเพลงเท่านั้น เนื่องจากต้นฉบับประเภทนี้เน้นความบันเทิงมากกว่าความถูกต้องของเนื้อหา เช่น ตัวอย่าง (29)

(29) ♪ Here 's to the mess we make ♪ ‘แต่ความพลั้งพลาดทุกคราว’

ตัวอย่าง (29) *we make* แปลตรงตัวว่า *เราทำ(เป็นประจำ)* แต่ผู้แปลเลือกแปลว่า *ทุกคราว* เพื่อบอกปัจจุบันกาลปกติ (present simple tense) แทน

การอภิปรายผลและบทสรุป

งานวิจัยนี้พบว่าผู้แปลจำเป็นต้องใช้กลวิธีการแปลที่หลากหลายเพื่อแก้ปัญหาและจัดการกับข้อจำกัดในการแปลบทบรรยายใต้ภาพยนตร์ ได้แก่ กลวิธีการแปลโดยรวม ซึ่งปรากฏใช้ทั้งหมด 7 กลวิธี และกลวิธีการแปลเฉพาะส่วน ซึ่งปรากฏใช้อีกทั้งหมด 19 กลวิธี

กลวิธีการแปลบทบรรยายใต้ภาพยนตร์โดยรวม

กลวิธีการแปลโดยรวมที่นักแปลเลือกใช้มากที่สุดจากทั้งหมด 7 กลวิธี คือ การแปลสื่อความ 37% สะท้อนว่าผู้แปลให้ความสำคัญกับความหมายสื่อสารตามธรรมชาติของภาษาฉบับแปลภาษาไทยมากกว่าความหมายตรงตามภาษาต้นฉบับภาษาอังกฤษ ซึ่งตรงข้ามกับผลการวิจัยกลวิธีการแปลงานเขียนที่ผ่านมา ดังเช่นงานวิจัยของโชติกา เศรษฐ์ธัญการ (2553) ที่พบว่าในการแปลหนังสือ ผู้แปลนิยมใช้กลวิธีการแปลสื่อความน้อยที่สุด

เมื่อเปรียบเทียบกลวิธีการแปลโดยรวมที่ปรากฏพบกับกรอบแนวคิดของ Newmark (1988) นั้น ผู้วิจัยพบข้อสังเกตดังนี้

1. งานวิจัยนี้แตกต่างจากแนวคิด translation methods ของ Newmark (1988) เนื่องจากไม่พบกลวิธีการแปลคำต่อคำ ซึ่งใกล้ชิดกับต้นฉบับมากที่สุดจนกระทั่งภาษาฉบับแปลไม่อาจสื่อสารได้อย่างเป็นธรรมชาติ และไม่พบกลวิธีการปรับความที่มีความห่างไกลจากต้นฉบับที่สุดจนแทบไม่เหลือเค้าโครงของต้นฉบับเดิม

2. กลวิธีที่ผู้แปลนิยมใช้มากที่สุดใกล้เคียงกัน คือ กลวิธีการแปลสื่อความ และกลวิธีการแปลแบบถอดความหมาย ตามลำดับ ซึ่งตรงกับจุดกึ่งกลางในแผนภูมิรูปตัว V ของ Newmark (1988) สะท้อนว่าการแปลข้ามภาษาจากภาษาอังกฤษเป็นภาษาไทยในบริบทของบทบรรยายใต้ภาพยนตร์ที่เหมาะสมนั้น นักแปลมีอาชีพมักใช้องค์ประกอบที่มีทั้งความเหมือนและความต่างของทั้งสองภาษาผสมกลมกลืนกันอย่างลงตัวและบรรจบลงตรงกลาง โดยไม่โน้มเอียงไปทางฝั่งภาษาต้นฉบับหรือฝั่งภาษาฉบับแปลมากเกินไปดังแสดงให้เห็นในภาพด้านล่างนี้

เน้นภาษาดั้งเดิม

การแปลคำต่อคำ (0%)
 การแปลตามตัวอักษร (1.6%)
 การแปลตรงตัว (20%)
 การแปลแบบถอดความหมาย (29%)

เน้นภาษาฉบับแปล

การปรับความ (0%)
 การแปลแบบเสรี (2.3%)
 การแปลแบบสำนวน (4.1%)
 การแปลสื่อความ (37%)

ภาพที่ 1 กลวิธีการแปลของ Newmark (1988) ที่ไม่พบและพบมากที่สุดในงานวิจัย

กลวิธีการแปลบทบรรยายได้ภาพยนตร์เฉพาะส่วน

กลวิธีการแปลเฉพาะส่วนที่นักแปลเลือกใช้มากที่สุดใกล้เคียงกันตามลำดับ ได้แก่ การลดความ (17.7%) การขยายความ (17.6%) และการถอดความ (14%) สะท้อนว่าผู้แปลมุ่งแก้ไขปัญหาความยาวของบทแปลให้มีความสั้นกระชับมากที่สุด รองลงมาเพื่อแก้ไขปัญหาความไม่สมบูรณ์ของบทแปล และเพื่อแก้ไขปัญหาความแตกต่างกันของโครงสร้างภาษาคู่แปล ตามลำดับ

นอกจากนี้ เมื่อเปรียบเทียบผลการวิเคราะห์กลวิธีการแปลเฉพาะส่วนกับแนวคิด ทฤษฎีและงานวิจัยที่ผ่านมา ผู้วิจัยยังพบข้อสังเกตดังต่อไปนี้

1. แบบลักษณะกลวิธีการแปลบทบรรยายได้ภาพยนตร์ทั้ง 10 กลวิธีของ Gottlieb (1995) และแนวคิด translation procedures ของ Newmark (1988) ยังไม่ครอบคลุมการวิเคราะห์กลวิธีการแปลบทบรรยายได้ภาพยนตร์จากภาษาอังกฤษเป็นภาษาไทย เนื่องจากงานวิจัยนี้ค้นพบกลวิธีการแปลใหม่อีก 6 กลวิธีที่ไม่ตรงกับกรอบแนวคิดดังกล่าว ได้แก่ การเปลี่ยนคำ การเทียบคู่ปริบท การเทียบคู่เจตนาสื่อสาร การเทียบคู่ความไม่สุภาพ การเทียบคู่ความสุภาพและการเทียบคู่กาล และจากกลวิธีการแปลที่ค้นพบใหม่นี้ ผู้วิจัยยังสังเกตเห็นว่าการแปลบทบรรยายได้ภาพยนตร์ต่างจากการแปลงานเขียนประเภทอื่น เนื่องจากมิได้มุ่งแก้ไขปัญหาความไม่เท่าเทียมกันของคู่แปลทั้งสองภาษาเพียงเท่านั้น หากแต่จำเป็นต้องพิจารณาปริบทเชิงลึกของภาพยนตร์ร่วมด้วย เช่น เจตนา อารมณ์และความรู้สึกนึกคิดของตัวละคร หรือแม้กระทั่งอารมณ์ของภาพยนตร์ที่สอดแทรกไว้ในแต่ละฉาก เพื่อให้ผู้ชมเป้าหมายได้รับความบันเทิงตรงตามจุดมุ่งหมายของภาพยนตร์อย่างแท้จริง ซึ่งประเด็นนี้สอดคล้องกับทฤษฎีของนักแปลบทบรรยายได้ภาพยนตร์มืออาชีพอย่างเช่น วรชัญญ์ ครุจิต (ไทยรัฐออนไลน์, 2559)

2. การพบกลวิธีการลดความมากที่สุดในงานวิจัยนี้ ยังสอดคล้องกับแนวคิดเรื่องเทคนิคการนำเสนอบทบรรยายได้ภาพยนตร์ ซึ่งก็คือพื้นที่บนหน้าจอและเวลาการเปลี่ยนบทบรรยายที่มีอยู่อย่างจำกัด ตามที่นักวิชาการได้นำเสนอไว้หลายท่าน เช่น Brondeel (1994, p. 4), Gottlieb (2005), Taylor (2000, pp. 7-8), และ Hatim & Mason (1997, p. 65) ผู้แปลจึงเลือกใช้กลวิธีการลดความมากที่สุด เพื่อความสั้นกระชับของบทแปล

3. งานวิจัยนี้ไม่พบกลวิธีการถ่ายโอนมากที่สุดเหมือนกับงานวิจัยต่างประเทศอื่นๆ ที่ใช้กรอบแนวคิดของ Gottlieb (1995) เพื่อวิเคราะห์กลวิธีการแปลบทบรรยายใต้ภาพยนตร์ เช่น การแปลภาษาอังกฤษเป็นภาษาอิตาลีเลียนของ Sandrelli (1997 อ้างอิงใน Taylor, 2000, p. 15) การแปลภาษาอังกฤษเป็นภาษาเปอร์เซียของ Ghaemi & Benyamin (2011) และการแปลภาษาเปอร์เซียเป็นภาษาอังกฤษของ Sharif & Sohrabi (2015) เป็นต้น แต่ผลการวิจัยนี้กลับพบว่าผู้แปลใช้กลวิธีการลดความมากกว่าการถ่ายโอน ทั้งนี้ อาจสะท้อนว่าการแปลข้ามวัฒนธรรมระหว่างภาษาตะวันตกกับภาษาตะวันออกนั้น มีข้อจำกัดมากกว่าการแปลภายในกลุ่มวัฒนธรรมภาษาตะวันตก ผู้แปลภาษาไทยจึงไม่อาจใช้กลวิธีการถ่ายโอนได้โดยตรง และจำเป็นต้องลดการแปลต้นฉบับภาษาอังกฤษที่ไม่มีในภาษาไทยอย่างเช่น คำนวน หรือคำบังไวยากรณ์ต่างๆ ซึ่งไม่สามารถหาคู่เทียบแปลในภาษาไทยได้อย่างลงตัว

บรรณานุกรม

- โชติกา เศรษฐธัญญการ. (2553). *กลวิธีการแปลหน่วยสร้างประโยคเน้นส่วนในเนื้อหาที่เป็นวิชาการ* (วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต). พิษณุโลก: มหาวิทยาลัยนเรศวร.
- ไทยรัฐออนไลน์. (2559, 25 สิงหาคม). *เจ๋งจัด อ.แก้ว นักแปลชั้นนำ แห่งสยามประเทศ*. สืบค้น 1 ธันวาคม 2559, จาก <http://www.thairath.co.th/content/688808>.
- วิศรา ทองมาก. (2549). *พฤติกรรมชมภาพยนตร์ของประชาชนในเขตกรุงเทพมหานคร*. การค้นคว้าอิสระบริหารธุรกิจมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลธัญบุรี.
- อัญชลี สิงห์น้อย วงศ์วัฒนา. (2558). *เอกสารคำสอน วชิวิภาคและวากยสัมพันธ์ ภาษาศาสตร์ในแนวหน้าที่นิยมแบบลักษณะภาษา*. พิษณุโลก: ภาควิชาภาษาศาสตร์ คณะมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยนเรศวร.
- Armellino, E. (2008). Translating Culture-Bound Elements in Subtitling—An Example of Interlinguistic Analysis: a Scene from Scent of a Woman. *Translation Journal*, 12(2). Retrieved December 15, 2017, from <http://translationjournal.net/journal/44culturebound.htm>.
- Box Office Mojo. (February 13, 2018). *Thailand Yearly Box Office*. Retrieved February 13, 2018, from <http://www.boxofficemojo.com/intl/thailand/yearly/>.
- Brondeel, H. (1994). Teaching Subtitling Routines. *Meta: Translators' Journal*, 39(1), 26-33. Retrieved December 15, 2017, from <http://www.erudit.org/revue/meta/1994/v39/n1/002150ar.pdf>.
- Chesterman, A. (1997). *Memes of Translation: The Spread of Ideas in Translation Theory*. Amsterdam: John Benjamins.
- Dirks, T. (December 15, 2017). *Main Film Genres*. Retrieved December 15, 2017 from <http://www.filmsite.org/genres.html>.

- Ghaemi, F., & Benyamin, J. (2011). Strategies Used in the Translation of Interlingual Subtitling. *Journal of English Studies*, 1(1), 39-49. Retrieved December 15, 2017 from http://jes.srbiau.ac.ir/pdf_5620_75fb637cb8bfcfbe2e2a293a90bba1cb.html.
- Givón, T. (1990). *Syntax: A Functional Typology Introduction*. Amsterdam & Philadelphia: John Benjamins.
- Gottlieb, H. (1992). Subtitling: A new university discipline. In C. Dollerup & A. Loddegaard (Eds.), *Teaching translation and interpreting: Training, talent, and experience* (pp.161-170). Amsterdam & Philadelphia: John Benjamins.
- Gottlieb, H. (1995). Establishing a framework for a typology of subtitle reading strategies. Viewers' reaction to deviations from subtitling standards. *Communication Audiovisuelle et Transferts Linguistiques - FIT Newsletter*, 14(3-4), 388-409.
- Gottlieb, H. (2005). Subtitling People: Nine Pedagogical Pillars. In *Screen Translation. Eight Studies in Subtitling, Dubbing and Voice-over* (pp. 41-52). Copenhagen: Centre for Translation Studies, Institute of English, Germanic & Romance Studies, University of Copenhagen.
- Hatim, B., & Mason, I. (1997). *The Translator as Communicator*. London: Routledge.
- Nelmes, J. (2012). *Introduction to Film Studies*. London: Routledge.
- Newmark, P. (1988). *A Textbook of Translation*. New York: Prentice Hall International.
- Taylor, C. (2000). The Subtitling of Film: reaching another community. In E. Ventola (ed.), *Discourse and Community; Doing Functional Linguistics*. Tübingen: Gunter Narr Verlag. Retrieved December 15, 2017 from http://www.sub2learn.ie/downloads/taylorthe_subtitlingof_film_reaching_another_community.pdf.
- Sharif, F. D., & Sohrabi, A. (2015). To What Extent the Strategies that Gottlieb Offered in his Subtitling Typology are Applicable into the Persian-to-English Subtitling?. *ELT Voices- International Journal for Teachers of English*, 5(3), 73-87.